

Már életében legendává vált, az egyetemeken leendő tanárok adták szájról szájra a nevét. Iskolát teremtett, a szó legteljesebb értelmében; a szellem otthonát, a lélek otthonát, egy helyet, ahol a nagy gyereket fiatal felnőtté nevelik, okosítják. Útja töretlennek látszik, pedig a vitorláját soha nem forgatta a változó szelek szerint. Hitében, elveiben soha meg nem rendült; korszakok múltak el, de amit teremtett, anélkül ma sem lenne Lovassy gimnázium. Pedig nem csodákat talált ki, csak tűzön-vízen át szerette a tanítványait, kiállt a kollégáiért, és bátran megkülönböztette a hitványt és azt, amit helyesnek gondolt. Igényes volt, de magán kezdte az igényességet. Kicsi ember volt világéletében, mostanra a kor talán még kisebbre zsugorította. De aki huncut derűtől csillogó szemébe belenéz, ma is meglátja benne, milyen nagy lehet egy kicsi ember, ha okos, ha bátor, ha jól akar.

A munkához munka által lehet hozzászokni

KNOLL JÁNOS

Kapor Ágnes: Kedves Jancsi bácsi! Először a kezdetekről, a szülőföld és az iskolák szerepéről kérdeznék!

K.J.: Jó, akkor Marcaltóval kell kezdeni és az ottani tanító úrral, aki különösképpen közel esett mihozzánk, mert az anyósa nálunk bérelt szobát, és állandóan odajárt. Emlékszem, mikor kisebb gyerekek voltunk, akkor minden este, mikor jött az anyósához, még egy álarcot is föltett, hogy játékból ijesztgessen minket. Nagyon jó hírű tanító volt. Abban az időben nem olyan volt – nem akarom a maiakat bántani – a tanárok oktatása, mint ma. Az akkoriak talán jobban képzetek voltak, mint most. Én nagyon szerettem azokat a tanárokat, akik a képzőből mentek egyetemre, mint édesanyád is, és ha ilyen

jelentkezett, akkor biztos, hogy elsőbbsége volt a felvételnél. Sokkal jobban voltak pedagógiailag felkészítve. A kisgyerektől a nagy gyerekig kellett érteni a pedagógiai munkát. Most elmondom neked, hogy tanítóképző után kerültem én is egyetemre, és soha nem kellett tanulnom semmit se a pedagógiai tárgyakból, mert a tanítóképző úgy megtanított, hogy csak elmondtam, amire emlékeztem. Már felnőtt fejjel gondolkoztam, volt tanítói oklevelem. Az egyetemen kollégiumban laktunk, négyágyas szobákban a Mária utcában Pesten, és én a pedagógiai tantárgyakból, amit a képzőben tanultunk, semmit se tanultam, csak fönt feküdtem, amíg a többiek tanultak. Jókat aludtam, de azért – amikor ébren voltam – figyeltem is, miről vitatkoznak. És amikor vizsgáztattak bennünket – tízenyolc embert osztottak be, azt hiszem, egy napra –, mikor az egésznek

vége volt, akkor utána fölolvasták az eredményt, és a tanulmányi osztályon beírták a fokozatot, amit elértünk. Kijöttem a vizsgáról, odajött az egyik évfolyamtársam: – Na, mi van? Na, mi van? Hát, mondom, vagy megbuktam, vagy jelest kaptam, mert semmit nem szóltak hozzá. Az igaz, hogy megdicsért a vizsgáztató. Kihirdették az eredményt, tizennyolcan voltunk benn, én egyedül kaptam jelest. A szobatársak meg nem akarták elhinni, odafutottak, hogy: menj be, menj be, ez nem lehet! Ennyire számított az, hogy én tanítóképzőbe jártam. Én sem csalódtam sose azokban, akik tanítóképzőbe jártak, és úgy lettek tanárok. Persze volt olyan is, aki gimnáziumban érett, és mégis jó lett, rátermett volt talán, de nagyon sok olyan volt, aki nem tetszett nekem. Akiből nem lett igazi pedagógus.

K.Á.: Te meg is különböztetted a tanárt és a pedagógust...

K.J.: Tulajdonképpen a „pedagógus”-t is használtam meg a „tanár”-t is. Ha a szakma felől közelítettem meg, akkor tanárt mondtam, akinek szakja van, ha meg a nevelés felől, akkor pedagógust.

K.Á.: Térjünk vissza az iskolákra!

K.J.: Már a képzőben nagyon szerettem az igazgatót, matematika-fizika szakos volt. Nagyon szerettem a tanárait. Én mindig tiszteltem a nálam idősebb embereket. Az egyetemi geometria professzoromat is, Hajós akadémikust, Surányi professzort. Mikor a főiskoláról átmentem az egyetemre, akkor úgy vettek át, hogy nem kellett bejárnom, csak a szaktárgyakból kellett vizsgáznom. Két oklevelem volt. Az egyetemen nagyon jól sikerült szerepelnem, hiszen én már pedagógusként voltam ott, sőt már Somlóvásárhelyen tanítottam is általános iskolában, aztán nagyon hamar felfedeztek ott is, úgy látták, hogy én a szakmában jobb felkészültségű vagyok, mint az átlag. Akkor már egész fiatalon továbbképzéseket szerveztem – még a középiskolai tanároknak is –, így nagyon hamar itt is föl hívtam magamra a figyelmet, és csak vizsgázni mentem föl. Az egyetemi tanáraink hamar bevitték a matematikai tudományos testületekbe. Harmincegy éves koromra a matematikai tudományos egyesület országos elnökségi tagja lettem. Előtte itt a veszprémi egyetemen lettem megyei elnök, az volt az első ilyen típusú funkcióm.

K.Á.: Mielőtt a Lovassyba kerültél, hol dolgoztál?

K.J.: Mielőtt a Lovassy gimnáziumba kerültem, kineveztek főiskolai tanárnak Egerbe. A minisztériumban megnézték a leckeönyvem, és úgy értékelték, hogy jó lenne, ha elmennék oda tanítani. Akkor voltam a huszonharmadik évemben, nekem, mint amolyan fiatal embernek, majdnem megdetszett a gondolat, hogy főiskolai tanár legyek, pedig a tojáshéj még a fenekemen volt, csakhogy aztán kértem egy hét halasztást, hogy hadd gondoljam meg. A döntő érv az volt, hogy én nagyon szerettem a szüleimet, és ugye az Marcaltó. És Eger... Ha két nap szünet volt, nem jöhöttem haza, mert akkor csak bekopogtam volna az ajtón, és mehettem volna vissza. Én ezt átgondoltam, elutaztam Egerbe, hogy kipróbáljam, hogy tudok megfordulni Egerből Marcaltóra, aztán kiderült, hogy egy nap alatt érek oda, egy nap alatt érek vissza. Nem volt még szabad szombat, azt sem csinálhattam meg, hogy eljövök munkaidőben. Egyébként az állami fegyelem sokkal nagyobb volt. Ha elhagytam a – hogy is mondták – a székhelyemet, ahol tanítottam, kellett jelentkezni az igazgatónál, elmehettem, de nem hiányozhattam, szabad nap pedig csak három volt abban az időben. Nem tudtam volna hazajönni. A másik érv meg az volt – hiszen Egerben is helyt kellett volna állni –, hogy ahogy így hátranéztem, láttam, hogy akik tanítottak engem a felsőoktatásban, azok mennyivel okosabbak voltak, mint én. Ezért sem fogadtam el az ajánlatot. Így aztán másik állást kellett adniuk nekem: először számadó igazgató lettem, rövid ideig, és azután kerültem ide Vesz-

prémbe. A kollégiumban kaptam ingyen szállást, a koszt olcsó volt, az iskolában meg tanítottam.

K.Á.: Nehéz időszakban voltál fiatal felnőtt. Hogy emlékszel '56-ra?

K.J.: '56 után engem elvittek a pufajkások. Akiket akkor elvittek, azokat megverték, mindegyiket megverték kivétel nélkül, csak volt, akit jobban – azt azért, hogy lelkileg megtörjék, megpuhítsák a kihallgatásra, akkor könnyen ki lehet hozni róla, hogy ellenforradalmár –, volt, akit kevésbé. És akit jobban megverték, azoknak a rendőrtiszt azt mondta, hogy valaki nagyon súlyos dolgokat mondhatott róla. Nahát, ilyen szituációba kerültem én is. Azért vittek el, mert a forradalom idején Gyüre Attila bácsi kérte, hogy a tantestület válasszon maga közül három embert, mert olyan időket élünk, hogy ő egyedül mint igazgató nem mer felelősséget vállalni az intézkedésekért. És hogy ne kelljen az egész tantestületet mozgósítani, válasszunk három embert. Így lettem az egyik én. Attila bácsit többször behívták a rendőrségre és faggatták. Forradalmi tanácsnak nevezte a mi hármunkat, és így kerültünk bele mi a szórásba. Egyszer éjfélkor zörögnek az ablakon, meg az ajtót rugdalják, és akkor jöttek értem. Házkutatást tartottak – nem tudom, miért, ott elsoroltak valami szöveget –, egy pufajkás volt, meg egy rendőrtiszt. Most a rendőrtisztet én tanítottam, mert oktattam a dolgozók iskolájában is. Mikor engem bevittek, elagyabugyáltak, képzeld el, átvett a pufajkástól valaki, de nem mertem odanézni, mert beleverték az orromat a falba. Aztán vigyázdba kellett állni, és megmozdulni sem mertem, mert gondoltam, még egyszer odaüt, és az orrom meg eltörik. Akkor aztán az lett a vége, hogy ez az ember odajött hozzám, hogy: – Tanár úr, ezek a szemetek elmentek, tessék kényelmesebben állni. És visszament a másik szobába. Ez nagyon jó érzés volt. Két nap múlva a reggeli pisíltetés volt, és adtak egy cigarettát mindenkinek. Azt mondta nekem: – Tanár úr, nem kell ám félni. Háborog az egész város, hogy magát elvitték az iskolából, ki fogják engedni. Hát aztán pár nap után tényleg ki is engedtek engem. A szerencsétlen rendőr akarta csitítani a dolgot, kínált engem cigarettával, nagyon kedvesen beszélt hozzám, olyan zavarban volt. Jött hozzám vizsgázni, mikor aztán kiszabadultam, és olyan félve jött. Szóltam neki, hogy ne féljen, mitől fél, hát olyan tisztességesen viselkedett, nem ő, hanem a pufajkás volt a szemét. Kicsit megnyugodott, aztán nem is buktattam meg.

K.Á.: A Lovassyban veled kezdődött a matematika specializáció, hogyan is?

K.J.: Azt tudom, hogy Hajós akadémikusként hogyan vágódtam be, mert ő mesélte, hogy mindig figyelte a középiskolás diákokat, hogy milyen sikerrel szerepelnek a különböző versenyeken. És azt vette észre, hogy Veszprémbe van 26 gimnazista diák, aki pontversenyben részt vesz, aki olyan eredménnyel vett részt, hogy a neve és a tanára neve megjelent. Most ez a 26 úgy volt, hogy ebből 25 lovassysta volt, 24 meg Knoll János tanítványa volt. Így amikor volt a jelölőlista állítása a Bolyai Társulatban, akkor Hajós akadémikus – mert akkor azt mondták, hogy hozzunk be a vezetőségbe középiskolai tanárokat, mert alig voltak a társulatban – azt mondta, hogy ezt az embert a középiskolából hozzuk be. Aztán alelnök lettem. Úgy, hogy az országos testület választott meg. És inentől kezdve pörögtem a professzorok meg az adjunktusok, meg nem tudom kik között. Vidéken volt már Szegeden, Debrecenben, Miskolcon matematika tagozat, s akkor én lettem a negyedik. Itt a Dunántúlon ez az egy volt. Pesten három is volt. Ott volt az egyetem gyakorlóiskolája, a Fazekas, majdnem minden professzornak a gyereke oda járt, oda vették fel. Szegeden is gyakorló gimnáziumban volt a matematika specializáció. Nem volt könnyű az elején, az első osztályos könyvünk az egyetem egyik jegyzete volt. Az akkori szakfelügyelő azt mondta, hogy szerezzek magam mellé egy embert, és így jött hozzám az egyetemről egy segítő, amíg be nem indult rendesen a tagozat.

K.Á.: Milyen volt a tagozat helyzete, státusza?

K.J.: Akkoriban rengeteg matematikát gyűlölő ember volt. Mindenki azt mondta, fölösleges. Elég a számtan, szorzás, osztás, aztán pont. Ezzel sokat kellett kínlódn. Aztán meg azt mondták – főleg kiemelt káderok –, hogy nekem nem lesz igazam, mert ők már tudják, hogy a minisztérium nem fogja azt megengedni, hogy a matematika ilyen sok órát kapjon a tantárgyfelosztásban. Én meg tudtam, hogy akkor már a Tudományos Akadémián ezt a vitát lezárták, jelentést adtak a párt Politikai Bizottságának, és határozatban mondták ki, hogy a matematika fontos tantárgy. Mi élvonalban voltunk matematikából a hatvanas években. Országos vezető voltam a TIT-ben, aztán a METESZ elnökségének is tagja lettem. Képviselem mindenütt a matematikát. Rendszeresen jártam Budapestre. Már nagyon sok dolgom volt.

K.Á.: A tantestület örült az új specializációnak?

K.J.: Hát nem mindenki. Többen voltak, akik nem kedvelték a matematikát, mindig azzal szidtak bennünket, hogy azt hisszük, csak a matematika van a világon. Mi persze mondtuk erre, hogy a matematika a világon a legfontosabb, csak hogy hecceljük őket. Meg a magyar. Tulajdonképpen nagyon egyszerű volt: mindenki az anyanyelvén gondolkodik. Mivel a matematika munkaközössége eleve kiemelkedett, és én voltam a vezetőjük, így nekem külön „rangom” lett a tantestületben. Szépen gyűltek aztán a többiek, a tagozaton tanítók, először Takács Jóska, aztán jött Békefi Zsuzsa, később Molnár Attila, Farkas Pisti, Hegyi Laci. Tíz órában kellett tanítani, négy óra volt a gyakorlat, hat meg az elmélet.

K.Á.: Ez az időszak lehetett a matematika oktatásának fénykora is. Vagy legalábbis fellendülésének ideje. Nálunk elsősorban a te jóvoltodból...

K.J.: Egyszer – 67-ben, azt hiszem – jött három ürge valahonnan, és kérdezték: János, hogy álltok az érettségi dolgozatok javításával? Mondtuk, hogy megvagyunk vele. És milyen volt az érettségi tétel? Hát egy kicsit nehezebb volt, mint a szokott, de azért megcsinálták a gyerekek. És milyenek az eredmények? Akkor már megvoltak az eredmények: egy osztályban volt 3,6 – ez volt a legjobb, aztán 2,8 és 2,6. Három gimnáziumi osztály volt. Azt mondja valamelyik: János, légy szíves kérj az igazgatódtól egy legépelt lapot, amely tartalmazza ezt a három eredményt, és holnap hozd fel a minisztériumba. Másnap megyek fel a minisztériumba, már vártak ott. Képzeld, hogy a párt Politikai Bizottsága Budapesten hallgathatta az iskolák igazgatóinak a lázongását, hogy olyan nehéz volt az idei érettségi, hogy a budapesti iskolákban nem érte el a matematika eredmény a kettes átlagot. És ezért valakik elkezdtek piszkálódni, az iskolák meg úgy védekeztek, hogy hívták a minisztériumot, hogy nem jó példasort adott. Akkor lerakták az eredményeinket, hogy nézzék csak, egy vidéki iskola, aztán milyenek az eredmények.

K.Á.: A városban értékelték, amit csináltál?

K.J.: Nekem úgy lett rangom a városban, hogy május elsején sorakoztattuk a gyerekeket a felvonulás előtt, aztán óráig kellett várakozni ott a sorban. Úgy töltöttük az időt, hogy a város fiatal és középkorú matematika tanárai – akik egy másik sorban várakoztak – jöttek hozzám, hogy segítsék megcsinálni azokat a matematika példákat, amik az akkor megjelent új matematika tankönyvben voltak, mert voltak olyan példák, amiket nem tudtak megoldani. Aztán oldottuk meg egymás után a példákat. Ezzel én már „pódiumra” kerültem a kollégák között.

K.Á.: Gondolom, sokat láttál, sokat tapasztaltál.

K.J.: A francia külügyminisztérium is meghívott egyszer a Magyarországon lévő követségére, hogy

menjek föl, és írjak szakmai önéletrajzot. Szóba jöttem, hogy kimehetek Franciaországba az ottani oktatással ismerkedni. Akkoriban ketten voltunk Európában csak – Magyarország és Franciaország –, akik egyforma követelményeket szabtak. Ez a hatvanas években volt, az új matematikáról akkor kezdtünk beszélgetni, és a folyamatokban én elég sok szerepet kaptam, sok rendezvényt is szerveztem, külföldiek számára is itt, Veszprémben. Ezeknek híre ment. Voltam is kinn. Kaptam rengeteg segédanyagot a franciáktól, amivel jobban lehetett dolgozni a kisiskolás gyerekekkel. Meg hát az nagyon tetszett nekem, hogy olyan iskolát találtam ott, amilyen nekem volt, amikor még én voltam gyerek. Egész napos tanítást jelentett ez. Olyan tárgyakból, mint a matematika, két óra volt egymás után, egy órán a tanító tanította az új anyagot, a következő órán ugyanaz a tanító begyakoroltatta a gyerekekkel az előző órai újdonságokat, és köztük járt, segített. A testnevelést átvitték délutánra, és így nem öt órát lehetett tartani, hanem hetet. Voltak ott megyei intézmények, amiknek az volt a feladata, hogy kötelezzék a tanítókat a tanulásra, de ott szigorúak voltak, nekem az is tetszett. Az a tanító, aki nem tudta letenni az általános iskolai tanári vizsgát, mehetett el a pályáról. Mert itthon az buktatta meg a matematikát, hogy nálunk meg elbeszélgettek az emberekkel, akik tanfolyamot végeztek, aztán engedték őket tanítani, akármilyenek is voltak. Az igaz, hogy el kellett menni a tanítóknak a tanfolyamokra, és sok lelkes ember is volt közöttük. Akkor szerettem meg nagyon a tanítókat. Ingyen oktattam őket sokáig.

K.Á.: Hogyan lettél igazgató?

K.J.: Volt egy piaristának készülő tanártársam, ő egész életét az iskolában töltötte. Igazgatóhelyettes volt. Később elment a budapesti piarista gimnáziumba tanítani. Nálunk megállt az élet, mert hát addig mindent ő csinált. Nagyon rendes ember volt. Akkor Mihályi Karcsi bácsi volt a helyettes, én meg a szakszervezeti titkár voltam. Aztán az egész tantestület, mindenki egyenkint hozzászólt, és megkérdezték, hogy ha mindenki rám szavazna, akkor vállalnám-e az igazgatóhelyetteséget. Megtörtént a szavazás, és mindenki, még az igazgató is rám szavazott. Ezért aztán vállaltam, és maradtam is egészen addig, míg nem lettem a városban szakszervezeti titkár. Érdekes, hogy szerettek a városban is a pedagógusok. Amikor igazgatóhelyettes lettem, 71-ben, akkor ment Karcsi bácsi nyugdíjba, és ugyan a városnál nem akartak engem, mert hogy akkor két matematikus igazgatóhelyettes lesz, de aztán mégis rábólintottak, mert az volt a távolabbi tervben, hogy igazgatójelölt legyenek. Amikor pedig felkértek igazgatónak, az volt a feltételem, hogy vállalom, ha Kapor Edit lesz a helyettesem. A tantestület már jóval előtte azt mondta, hogy megvárják, hogy Gyüre Attila elmenjen, és legyen én az igazgató. A tantestület úgy gondolkodott, hogy már 1959-től én vagyok az igazgató.

K.Á.: Akkor ez komoly előélet! Milyen gondolkodásmód, milyen elvek jellemezték vezetői munkádat?

K.J.: Amikor igazgató lettem, elmondtam, hogy szerintem a tanárnak mit kell csinálni. Kijelöltem a munkaközösség-vezetőket, és elmondtam az elveket, azt, hogy mit kívánok. A legfontosabb alapelvek voltak: először is az, hogy a munkáját mindenki rendesen végezze el, ez alap dolog. A másik az volt, hogy a gyerek minden órán legyen ellenőrizve, hogy hogyan, azt értelemszerűen minden munkaközösség dolgozza ki. Elmondtam az általános elveket, hogy pl. hány jegye legyen minimum félvétenként egy gyereknek, s abból legalább egy szóbeli legyen. Mert a szóbeli annyira elmaradt korábban, az írásbelit érezték könnyebbnek, a gyerek meg nem tanult meg beszélni. Voltak még egyéb pedagógiai javaslataim is, többen, tapasztaltabb kollégák jöttek oda, hogy ilyen a Lovassy gimnáziumban még nem volt, hogy ennyire meg legyen határozva az, amit a tanárnak

csinálnia kell. Olyan jól bevált akkor ez, hogy még az se mert ellenem szólalni, akit pedig nem szerettem, mert például előfordult, hogy egy gyereknek nem adta meg a lehetőséget a javításra, aki nek egyszer nem sikerült valami. Én azt el nem ismertem. Mert ha egy gyerek bejelentkezik, hogy tanár úr, tessék engem feleltetni, mert én úgy érzem, hogy többet tudok annál, mint amit a napló tükröz, akkor annak a gyereknek tessék megadni a lehetőséget. Én az osztályozó konferencia előtti héten nem tanítottam tovább, és nem azt feleltettem, akit én akartam, hanem aki bejelentkezett, aki javítani akart. És az volt a módszerem, hogy megkérdeztem: hányast szeretnél? Hármast? Na nézd, ez a gyerek hármast, hármásra van lezárva, akkor kiszólítjuk, meg téged is, és akkor az egyik a táblára, a másik az ülőhelyén, háttal a táblának csinálja ugyanazt a példát. S amikor végeztek, akkor összehasonlítjuk. S akkor fölszólítottam egy-két ötösre lezárt gyereket, hogy na, ítélték meg, hogy melyik megoldást tartjátok jobbnak és miért. Én mindig nyílt voltam, mindig meg szoktam kérdezni, mit vár a gyerek, a szülő. Előfordult olyan, hogy mondtam a gyerekeknek: – Édesanyád azt mondta nekem, igazságtalan voltam veled, rosszabb jegyet kaptál, mint amilyet érdemelsz. Ő meg azt mondta: – Tanár úr, én megmondtam az édesanyámnak, hogy én nem tudom jobban az anyagot, és hogy a tanár úr igazságos, én ennyit tudok. Amilyen jegyet érdemlek, én azt kaptam meg. Szegény szülő, úgy meglepődött. Mert az is alapvetően fontos volt az igazgatói munkában, hogy a szülő is tudja, hogy is vannak a dolgok. Minden évben az elsős szülőket levélben behívtuk az évnyitóra, és aztán beszélünk velük külön is, mi mit csinálunk, a tanárok, és miben kell nekik segíteni, mert közösen vagyunk felelősek a gyerekekért. Ők, a szülők, és mi, a tanárok.

K.Á.: És akkor nem voltak olyan szülők, akik úgy tekintették az iskolát, mint szolgáltatót? Mert manapság már sokszor előfordul, hogy így gondolják el.

K.J.: Én azt nem tűrtem el. Azért nem tűrtem el, mert nem cseléd a tanár. De én a tanároknak is nekimentem, ha úgy adódott, ha igazságtalanok voltak. Igaz, meg is védtem őket. Ahogy Horváth Géza tanár urat is, akit mindenki szeretett, akit tanított, aki az egyik legkiválóbb tanárunk volt, mert hazafiságra tanította a gyerekeket, hat nyelven tudott, de feljelentették, mert szemem köpött egy gyereket, aki felheccelte órán. Hát hogy lehet olyan, hogy nem védem meg a tanárodat?

K.Á.: És nem panaszkodtak a gyerekek, a szülők túlterheltségre akkoriban?

K.J.: Nem, nem. Ezt a szülőkkal kell tisztázni. Én megmondtam a szülőeknek, kihirdettem, hogy ha meg szeretné tudni, hogy a gyereke a képességeinek megfelelő szinten tanul-e, akkor fogadjon szót nekem a következőben. Figyelje meg, hogy a gyereke naponta három órát tanulással tölt-e, mert mióta iskolák léteznek, akármeddig visszamegyünk, a szilencium általában az iskolákban három óra volt. Ha pedig nem tanul annyit, akkor nem a képességeivel van a probléma. Nálunk soha nem mondták, hogy szigorú a tanár. Soha nem volt ilyen panasz. Megkértem az osztályfőnököket, hogy csináljanak felmérést az osztályban, hogy a gyerekek mivel töltik a délutánt, mit csinálnak egész nap. Az iskolának nem az a feladata, hogy a gyereket szórakoztassa, hanem az, hogy adjon követelményt, és legalább három órát délután, hogy a gyerek megtanulhassa, amit lehet. Én, amikor képzős diák voltam, sokszor éjfélig is tanultam. Mert még nem voltam készen. És ezért lettem kitűnő tanuló.

K.Á.: Sokat dolgoztál.

K.J.: Anélkül nem megy. Pedig ráadásul az iskola is leterhelt, mert az iskola először sportköri elnököt csinált belőlem, aztán önképzőköri elnököt. De még visszatérve: Attila bácsi olyan volt, hogy a kézi irányítást szerette, majdnem minden nap elvette a nagyszünetet a tanároktól. Én nem így

akartam. A nevelési értekezletet a nevelésről, a zárókonferenciákat pedig az oktatásról tartottuk. Mindig kiírtam, hogy mit várok el. De nem úgy, hogy minden szaknak én mondtam meg, hanem kértem a munkaközösség-vezetőket, hogy az adott elvet a saját szakjánál érvényesítse. Tudom, volt olyan idősebb tanárnő, aki már igazgató is volt másik iskolában, és azt mondta: – Hát János! Ilyet még nem hiszem, hogy hallott egy nevelő közösség, hogy kinek mi a részfeladata. Aztán ez nagyon sikeresen bejött, sőt országosan is olyan híres lettem, hogy a németeket is hozzám küldték, hogy jöjjenek látogatni. Máskor az alföldi gimnáziumi igazgatók kerestek meg, mert a városi művelődési osztály kérte, hogy mondjam el, a mi iskolánknak milyen az élete. Akkor el is mondtam, amiket én fontosnak tartottam, és az egyik alföldi igazgató jelentkezett, bár ne jelentkezett volna, és azt kérdezte: – Hány kitüntetett pedagógusod van neked? Hánynak van kitüntetése? És mid van neked? Gondolkodtam rajta, hogy mit mondjak, és azt válaszoltam neki: – Miért, nálatok talán aszerint van a kitüntetés, hogy milyen jó valaki? Nem aszerint, hogy milyen pártnak a tagja? Csönd lett.

K.Á.: És neked ebből – vagy másból – sose volt bajod?

K.J.: Dehogynem. 83-ban ki akartak rúgni az állásomból. A városi tanács titkára mondta el nekem; akkor érkezett meg a hír hozzá, hogy az az óhaja a városi pártbizottságnak, hogy engem menesszenek. Én meg – mint korábbi szakszervezeti titkár – úgy voltam, hogy a városi tanácson sokakkal volt közös témánk, amit meg kellett beszélni, jól ismertük egymást. És a titkár telefonált: – János gyere be, ha erre jársz. Ide figyelj! Azzal jött ide a városi pártbizottságról egy ember – már nem tudom, kit mondott –, hogy téged függesztünk fel. Azért hívatlak be, megmondom neked, hogy akármit mondanak, én nem függesztelek fel. De azért, ami az indoka volt, annak nem nagyon örültem. Mert azzal indokolta azt, hogy nem menesztenek, hogy: – Mert te olyan híres ember vagy, hogy Budapesten is tudják, ki és mi vagy. És nem akarom, hogy a jogtudományi egyetemen én legyek a negatív figura, aki olyan hülyeséget csinált, hogy kirúgott téged. Köszönöm szépen, de hát úgyis nyugdíj előtt álltam, már nem sokat tudtak volna ártani. De nem ment volna bele a megyei tanács, hogy ezt tegyék. Emlékszem rá, hogy mikor sor került arra, hogy nyugdíjba kellett mennem, azt az orvosok javaslatára tettem.

K.Á.: Nem voltál egy kicsit állam az államban?

K.J.: Lehet, hogy az voltam, de hát mindenki rám hallgatott – egy-két kivétellel.

K.Á.: Szerinted mitől volt Lovassy a Lovassy a te idődben?

K.J.: Korábban, az ötvenes években nem volt jó híre a Lovassynak. Aztán hamar elment a hírünk, hogy jó iskola vagyunk, és mindenki ide akarta hozni a gyerekét. Én nagyon értékeltem azt, ha valaki vérbeli pedagógus volt, és a Lovassyban körülbelül a tanároknak talán kétharmad részét is lehetne mondani, hogy valóban az volt. Mikor a szülőktől informálódtam a tanárokról, akkor nagyon aranyosak voltak, azt mondták, hogy nagyon jó a Lovassy tanári testülete általában, de nem mindenki. És azt mondták, a Lovassyban csak peches diák lehet, aki nem az átlaghoz kerül, mert úgy értékelték, hogy az átlag nálunk nagyon jó. És ez volt, ami megkülönböztetett minket a többi iskolától. Hogy míg ott, aki jó pedagógus volt, abból volt a kevesebb, és azt mondták, de jó, hogy éppen ahhoz a néhányhoz került a gyerek. Nálunk pont fordítva: de jó, hogy éppen ahhoz a néhányhoz nem került. És ez igaz is volt. A Lovassy Gimnázium nem véletlenül futott be úgy, ahogy befutott, pedig teherként cipeltük azt is, aki nem olyan volt, aki nevelőként nem volt a pályára való.

K.Á.: Voltak tárgyak, amiket különösen fontosnak tartottál? Amik a szívégyeid voltak?

K.J.: Nekem mindig a matematika és a magyar volt a legfontosabb két tantárgy. Azt mondtam, ha Magyarországon valamit tanítani kell, akkor a magyar nyelvet és a matematikát. Az egyik a magyarsághoz való tartozást erősítette meg, a másik meg a logikát csiszolta. Annak idején az OPI, az Országos Pedagógiai Intézet el is fogadta éntőlem, hogy két fontos szakterületre van szükség: a magyartanárára és a matematikusára, nekik jónak kell lenni, aztán a többi már elcsúszik. De persze ez sértett egy csomó embert.

K.Á.: Az elveidet, a döntéseidet mennyire igazolta az élet?

K.J.: Én abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy országos oktatási bizottsági tag voltam, és ott olyanokat is tárgyaltunk, hogy mi az eredménye annak, ha néhány éven keresztül követi az egyetem a gimnáziumok felvételi eredményeit és az egyetemeken való bentmaradásnak az arányát. És akkor az egyetem néhány éven keresztül követte a gimnáziumokból fölveteket, a matematika tanszék vállalta a feladatot, azt kérték fel, hogy a statisztikát csinálja meg. És így tudtam, hogy országos szinten hogyan állunk. Nekem kezemben volt az a nyomtatvány.

K.Á.: És ez nem volt mindenkinek a kezében?

K.J.: Senkinek se. Csak az a húsz gimnázium tudta. Azoknak kiküldték az első húsz helyezettet. Mi negyediket voltunk egyébként az országos listán. De azt már nem tudtam, ki a többi helyezett. Azért sem hozták ezt nyilvánosságra, hogy ne ostromolják protekcióval ezeket az iskolákat. Az említett alföldi igazgatót is megkérdeztem: hányadikok vagytok a besorolásban? Miféle besorolásban? Nem is tudott róla. Ebből is látszott, hogy ott nem arra kapták a kitüntetések a tanárok, hogy milyen jók voltak az eredmények.

K.Á.: Úgy tudom, annak idején a város életében is komoly szerepet játszottak a Lovassyban tanító tanárok...

K.J.: Horváth Géza rendszeresen járt vidékre, TIT-es matematikusok is voltak rajtam kívül még legalább ketten-hárman, és fizika szakosok is. A TIT-előadásokat általában a lovassys tanárok vállalták, de nemcsak mi, azért más iskolákból is voltak ám vállalkozók. De a vezetők mind lovassysták voltak. Harmath Pista ilyen volt, aki honismerettel foglalkozott. Az előadások általában a Lovassyban kaptak helyet. Mi intéztük el azt, hogy legyen helyük. Én a tanítókkal is foglalkoztam, Tapolcától Várpalotáig. A pesti vonalon jártak be hozzám a tanítóim, nagyon aranyosak voltak, nagyon szerettem őket. Sokan jelentkeztek önként, még az útiköltségüket sem fizették azok, akiknek kellett volna. Itt Veszprémbe is azt mondták a magukat okosnak tartók: – Hogy mered ezt csinálni, hogy a tanítókat ingyen tanítod? Úgy tanítottam, hogy egy fillért nem kaptam senkitől. De a tanácsokon a művelődési osztályok sokat segítettek.

K.Á.: Úgy érzem, olyan ember vagy, aki nem kerüli és jól bírja a konfliktusokat. Milyen vitákra, problémákra emlékszel az iskola életéből?

K.J.: Annak idején jól bírtam valóban a konfliktusokat. Tudod volt olyan igazgató, aki nagyon finoman fogalmazott. Én nem. Én egyből éreztem, hogy ki milyen, a jókat tudtam dicsérni, azokat meg is kellett dicsérni, ezért engem a tanárain nagyon szerettek. De nem mindenki ám! Amikor nyugdíjba mentem, volt olyan, aki mikor meglátott, akkor elfordult. És még azt se hagyta, hogy köszönjek neki. De ő szerintem pedagógiailag nulla volt.

K.Á.: Miből keletkeztek súrlódások?

K.J.: Az egyik problémánk az volt, azt volt nehéz megértetni, hogy ha egy gyerek valamelyik tantárgyból kimagaslóan teljesít, akkor azt a többi tárgyból tángálni kell, hogy kiemelkedő marad-

hasson, mert azon a területen kiváló szakember lehet. Az volt az elvárás a matematika tagozaton, hogy ott a gyerekeknek hármasnál rosszabb jegye ne legyen. És ezt nem akarták megérteni, főleg az idegen nyelvesek. A specmatos osztályból is meg akartak buktatni nekem egy kiváló gyereket, azért, mert elhibázta az érme használatát. Mondom a tanárnak, hát hogy gondolja, hogy ezt a gyereket meg akarja buktatni, mire azt mondta, hogy még a személyes névmásokat sem tudja. Mondtam neki: ha magyar nyelvből csinálná, ha abból akarná megbuktatni, akkor is rosszalláson mat fejezném ki, mert ennek a rossz szereplésnek lehet az az oka, hogy osztatlan iskolából érkezett a gyerek mihozzánk, és az az egy tanító tanította a biológiára, matematikára és a többire, és nem értett mindenhez. Lehet, hogy éppen a nyelvtanhoz nem értett. Akkor ezt nehéz volt elfogadtatni. Meg mikor korábban oroszból elfogadták tanárnak az oroszországi hadifoglyokat, akik tudtak oroszul beszélni. Pedig nemcsak olvasni meg beszélni kellett megtanulni, hanem a nyelvtant is meg kellett volna tanítani, de azt ezek az emberek nem tudták. És a tanítványaik bejöttek a gimnáziumba, a szegény orosz tanárok meg gyötrődtek. De hát nem lehet azt a sok évet utólag kijavítani, pótolni. Tudom, hogy egyszer egy gyereket meg akart buktatni a tanár, aztán én vitatkoztam vele, mondtam neki, hogy akármit ír oda, én átrádirozom, és kijavítom kettesre. Hát hogy gondolja, hogy egy ilyen gyereket, aki egy szakterületen ennyire kimagasló, megvan a tehetsége, azt ki lehet buktatni elsőben vagy másodikban a gimnáziumból. Gondolkodjon egy kicsit. A konferencia után, amikor én ott kivertem a dilit, akkor a tantestület megszavazta, hogy nem szabad megbuktatni a gyereket, mert a tantestület döntött, nem a tanár. Sokan nem tudták ezt. Felsőbb osztályba ki léphet? A nevelőtestület határozata alapján, nem a szaktanár, hanem a nevelőtestület dönti el. Volt olyan is, hogy két – oda nem való – tanár elment az iskolából, mert én az év végi tantestületi értekezleten felszólaltam mint szakszervezeti titkár, hogy ez a két ember nem lehet tovább az iskolában, döntsék el, hogy melyiknek kell elmenni, de egyiknek el kell menni. Nagyon könnyű volt indokolnom, állandóan veszekedtek a tanári szobában, ha mentek az órára, akkor is veszekedtek, a folyosón a gyerek nem láthatja, hogy két tanár veszekszik. Erre aztán mind a kettő elment. A várossal is adódtak konfliktusok. Annak idején a miniszterhelyettes tanított meg arra, hogyan lehet megoldani, hogy ne lopjon a városi tanács. Lopták a pedagógusok pénzét! Szebben mondván, másoknak, például más iskoláknak adták az én tanárait pénzének egy részét. Azt mondta: olyan kapcsolatot kell teremteni a megyei művelődési osztállyal, hogy árulják el, hogy a te iskolád mennyi pénzt kapott a minisztériumtól. És azt a pénzt azonnal költsd el. Bementem a megyei művelődésügyi osztályára, és kértem, hogy akármilyen pénz érkezik a részünkre, minket is értesítsenek, amikor a városi tanácsnak szólnak, mert a városi tanács csal, hazudik és lop. Elkezdtek nevetni, de azért írták. Attól a pillanattól fogva, ha érkezett pénz, én másnap már elköltöttem. Egy év alatt megdupláztam a tanárok fizetését, ennyit loptak tőlem. Egy év alatt! De ez csak egyetlen példa.

K.Á.: Emlékszem, amikor egyszer összevont matematika óra volt, amit te, a mi csoportunk tanára tartottál, és az osztályunk minden tehetséges matekosa ott zsúfolódott. Az volt az ambíciójuk, hogy sarokba szorítsanak téged a feladatok megoldása során. Jó kis gondolat- és szópárbaj volt, és láttam, hogy nagyon élvezted, ahogy ők is egyébként. Mit szerettél legjobban a tanításban?

K.J.: A tanításban az a nagy élmény, ha a gyerek tud sokat. De az is nagy élmény, hogyha egy gyerek rosszabbul indult, és javította az eredményét. Nekem minden osztályban az volt a módszerem, hogy első és második osztályban magas követelményt támasztottam, és amikor már beszámított a felvételi vizsgába az eredmény, harmadiktól, akkor viszont a felvételi tárgyaknál meg kell lágyuljon

a szívünk, mert akkor mi magunk rekesztjük ki a gyereket. Egyszer jött hozzám Budapestről valaki, hivatalos ember, aztán elkért naplót, mindent, ott dolgozott vagy három, négy napig, egyszer aztán nekem esik, hogy ez az iskola kegyetlen a diákokhoz. És arra kér engem, hogy ezt a kegyetlenséget szüntessem meg. Mondom, mire alapozod ezt a véleményedet? Azt mondja, hát arra, hogy a jó tanulók, akik innen mennek egyetemre, mind megállják a helyüket, és ti meg nem emelitek föl őket itt, csak négyesek. Ha nem gyötritek ennyire, akkor is jól szereplnének. Mondtam neki: – Tévedsz. A gyerekeket hozzá kell szoktatni a munkához. És a munkához munka által lehet hozzászoktatni. És ha a gyerek ezt első osztálytól a követelmények mellett kapja, akkor megszokja. A kollégiummal is össze kellett vesznem, a kollégium vezetőivel, mert a fiúk is jöttek panaszra, a lányok is, hogy nem engedik őket tanulni, mert kötelező – nem tudom milyen – politikai foglalkozásokat tartanak nekik. Volt olyan iskola, érettségi elnökként láttam, hogy válogattak kiváló, kitűnő tanulókból, aztán a végén meg kettes, kettes. Mondtam a gyerekeknek, azt nem értem meg, hogy maguk nagyon jó tanulók voltak az általános iskolában, úgy jöttek ide, most meg tele vannak kettessel. Azt mondják, hát igen, elnök úr ez így van. De miért? Mert amikor ide bejöttünk, itt mindenki úgy fogadott bennünket, hogy buták vagyunk, és adták sorban az elégteleneket, de nem buktattak meg minket, mert annál azért okosabbak voltunk, és leálltunk a tanulásról. Ez bűn. Ha a kitűnő tanuló csak elégséges lesz a középiskolában, az az iskola bűne. Mert a gyereket hajtani kell – ahogy Mihályi Kárcsi bácsi is mondta. Mert a parasztyerek is azért volt olyan erős, hogy a krumpliszákot föltette a székére, mert sokszor rá volt kényszerítve a nehéz munkára, és megizmosodott.

K.Á.: Osztályfőnök is voltál...

K.J.: Én mindig a lányokban bíztam, mert tudtam, hogy gyorsabban fejlődnek. Mondtam nekik: tinektek kell megnevelni a fiúkat. A lányokkal mindig külön tárgyaltam, azok lettek nekem a partnereim. Kihirdettem a gyerekeknek az osztályban, hogy senki nem kaphat fegyelmi büntetést, se igazgatótól, senkitől se, hogyha nekem elárulják, ha valami disznóságot csináltak, vagy megtudnak ilyet, és elmondják. Mert én azt lerendezem. Én, ha kell, elmegyek a minisztériumba is, mert tudom, hogy ezt helyeselni fogják. Nem a büntetés a cél, hanem a nevelés. Miért büntesse meg bárki a gyereket, ha én azt a szülővel letárgyaltam, velük megbeszéltem. Volt például egy eset, amikor a lányok nekem megmondták, hogy reggel három fiú részegen jön, csak annyit mondtak, hogy tessék elmenni oda reggel melléjük, és odaszagolni, tetszik majd érezni, mert mindig rövid italt ittak, mind a hárman. Elkaptam őket négyszemközt, és azt mondtam nekik: – Nézzétek, én most azt teszem, amit kihirdettem nektek az osztályban. Megtudtam ezt, nem adok nektek büntetést, mert mi közösen neveljük egymást, ez volt a cél, ezt határoztuk meg az elején, amikor találkoztunk. Megtudtam, elrendeztem, a szülőt behívtam. Ez a nevelés egyik eszköze volt, ezt jogom volt megcsinálni.

K.Á.: Igazgatóként hogy viszonyultál, hogy viszonyultál volna egy ilyen tanárhoz, mint te?

K.J.: Feleltem volna a magas égis, ha nem lett volna cél nála a büntetés. Tudod, hogy amikor megyek a buszon, és sokan vannak, nincs hova leülni, még mindig van, aki föláll, hogy tanár úr, igazgató úr, ki minek nevez, tessék helyet foglalni.

K.Á.: Mit üzennél annak, aki száz év múlva olvassa ezt a könyvet?

K.J.: Először is talán azt, hogy a bolsevizmust kiheverni nem is olyan egyszerű dolog. Aztán hogy száz év múlva legyen erkölce a fiatalnak, tekintélye a pedagógusnak. És legyen műveltsége. A világűrbe kimentünk, aztán mégse mondjuk azt, hogy mindent tudunk. A világmindenség nem annyi, mint amennyi befér egy gyufaskatulyába. Gondolkodni kell.